

BOZZAY RÉKA

HOLLAND DÍSZDOKTOROK A DEBRECENI EGYETEMEN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

A debreceni egyetem a két világháború között három alkalommal adományozott díszdoktori címet holland tudósoknak vagy közéleti személyeknek. Az adományozás mindig valamilyen fontos eseményhez kapcsolódott (gyermekmentő akció, speyeri birodalmi gyűlés, Református Kollégium 400 éves jubileuma). A jelöltek kiválasztásában két fontos tényező játszott szerepet: protestáns kötődésük és/vagy Magyarország iránt tanúsított jóindulatuk. A díszdoktori címnek hét, a tiszteletbeli professzori díjnak nyolc holland kitüntetettje volt a két világháború között.

Kulcsszavak: díszdoktorok, tiszteletbeli professzorok, protestantizmus, gyermekmentő akció, speyeri birodalmi gyűlés, Református Kollégium 400 éves jubileumi ünnepsége

DUTCH HONORIS CAUSA DOCTORS AT THE UNIVERSITY OF DEBRECEN IN THE INTERBELLUM. The University of Debrecen awarded three times Dutch scientists or public figures with the title doctor honoris causa in the Interbellum. The reason for the award was always an important moment (child relief action, Diet of Speyer, 400-year anniversary of the Reformed College of Debrecen). Two criteria played an important role by choosing the nominees: their protestant background and their support towards Hungary after Trianon. 7 doctor honoris causa and 8 professor honoris causa from the Netherlands were awarded in Debrecen.

Keywords: doctor honoris causa, professor honoris causa, Protestantism, child-saving action, Diet of Speyer, 400-year anniversary of the Reformed College of Debrecen

A díszdoktori cím adományozása egy egyetem életében mindig különleges pillanat. Az egyetemek tudományos műhelyként igyekeznek olyan nagyhírű tudósokat jelöltnek állítani, akik szakterületükön komoly eredményt értek el, vagy olyan közéleti személyeket választani, akik az egyetem, a város vagy az ország érdekében cselekedtek. A debreceni egyetemen 1915-ben – három évvel megalapítása után – adományoztak először *honoris causa* doktori (díszdoktori) címet. A kitüntetett dr. Pápay József nyelvészprofesszor, akadémikus volt,¹ aki a finnugor nyelvcsalád kutatásával foglalkozott.² Az elkövetkező

¹ „Egyetemünk honoris causa doctorai” in *A Debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem Évkönyv és Almanachja az 1938–39-es tanévről*, Közzéteszi BACSÓ Jenő, (Debrecen: Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetemi Nyomda, 1940), 360.

² KEREPESZKI Róbert, „A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának története, 1912–1949”, in *A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának története*, szerk. (I.) PAPP Klára, (Debrecen: Kapitális Kiadó, 2014), 58.

években számos magyar és külföldi tudós vagy közéleti személy nyerte el az egyetemen ezt a rangos kitüntetést, az 1938/39-es tanévvel bezárólag összesen 72-en. Az első külföldi *honoris causa* doktort a vallás- és közoktatásügyi helyettes államtitkár javaslatára állították a hittudományi karon 1922. október 21-én. Rev. James Macdonald Webster a Free Church of Scotland Continental és Jewish Commitee főtitkára volt, hosszú ideig a magyarországi skót misszió vezető lelkésze, aki az első világháború kitörése után még hónapokig Magyarországon maradt. Hazájába visszatérve a magyar internáltakat és hadifoglyokat patronálta, előadásokat tartott, cikkeket írt Magyarország támogatására, igyekezett a nyugati közvélemény figyelmét a Magyarországot ért sérelmekre felhívni, segélyakciót szervezett, ruhát és élelmiszert juttatott el hazánkba.³ Jelölése, és annak indoklása a következő évek díszdoktorainak kiválasztásában is fontos szerepet kapott, ugyanis a jelöltek tudományos tevékenysége mellett – elsősorban a külföldiek jelölésekor – komoly egyetempolitikai, sőt akár országos politikai tényezők is meghatározónak bizonyultak. A külföldi díszdoktorok névsorát áttekintve két tényező játszott fontos szerepet: a jelölt protestáns kötődése és/vagy Trianont követően Magyarország iránt tanúsított jóindulata.

A protestáns kötődést az egyetem létrejöttének körülményei magyarázhatják. Debrecenben az egyetemi fokú képzés megindulását az 1912. évi XXXVI. tc. biztosította,⁴ de az egyetem magát a majd' négyszáz éves Református Kollégiumból eredeztette, és a két intézmény az egyetem megalapítása után is sok szálon kapcsolódott egymáshoz. Az egyetem főépületének elkészültéig a kollégium is biztosított tantermeket az egyetemi oktatáshoz, majd a már fizikailag is különvált intézmény igyekezett a kollégiumi hagyományokat megőrizni többek között azzal, hogy egyetemi ünnepélyeken használták a kollégiumi diákok viseletét, a tógát, illetve a kollégiumi tűzoltóbotot, a gerundiomot. A kollégiumi hagyományok előtt tisztelgett az egyetem azzal is, hogy 1938-ban a kollégium legjelentősebb külföldi egyetemi kapcsolatainak állított emléket az egyetem főépületének Aulájában elhelyezett ólomüveg ablakokon (Wittenberg, Utrecht, Genf, Zürich).⁵ Az egyetem állami fenntartásba került, de a kortársak mégis protestáns egyetemenként tekintettek rá. Ennek oka lehetett, hogy a beiratkozott hallgatók túlnyomó többsége a két világháború közti időszakban a református felekezethez tartozott, a város maga is többségében kálvinista volt és természetesen a református kollégiumi előzmények is meghatározták az egyetem protestáns karakterét.⁶

³ Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára (továbbiakban TtREL) II.2.c. *Dékáni Hivatal iratai*, 12. d. 169. sz.

⁴ MUDRÁK József, „Egyetemalapítási tervek és a Debreceni Tudományegyetem megalakulása”, in *A Debreceni Egyetem története, 1912–2012*, főszerk. OROSZ István, (Debrecen: University Press, 2012), 50.

⁵ BOZZAY Réka, „Utrecht egyeteme egy festett üveglakon keresztül”, in *Németalföld emlékei Magyarországon – magyar-holland kapcsolatok*, szerk. BÁRÁNY Attila és FAZAKAS Gergely Tamás és PUSZTAI Gábor és TAKÁCS Miklós, *Locī memoriae hungaricae*, 5 (Debrecen: University Press, 2017), 149.

⁶ MUDRÁK József és KIRÁLY Sándor, „A megalakulástól az egyetem szétdarabolásáig (1914–1949/1950)”, in *A Debreceni Egyetem története... i. m.*, 95.

A protestáns hittestvérek közül a hollandok iránti fokozott figyelmet indokolhatják Debrecennek és Hollandiának több évszázadra visszanyúló kapcsolatai. A legfontosabb és legerősebb kapcsolódást – amely még a 20. századi díszdoktori kitüntetésekben is fontos szerepet játszott – az oktatási kapcsolatok jelentették. A kollégium diákjai évszázadokon keresztül tanultak hollandiai egyetemeken,⁷ ahonnan tudásuk mellett könyveket, természettudományos eszközöket hozta szülőföldjükre. A 20. században jelentős létszámban Utrechtben tanultak debreceni teológushallgatók, elsősorban a *Stipendium Bernardinum* ösztöndíjnak köszönhetően.⁸ A hollandokkal kialakított szoros egyházi kapcsolatot jelzi az is, hogy Debrecenben a Nagytemplom háta mögött állítottak emlékművet 1895-ben Michiel de Ruyter holland admirálisnak, aki 1676-ban a nápolyi gályákról szabadított meg magyar protestáns lelkészeket.⁹

Az első világháborút követően nemcsak az ország, hanem az egyetem is nehéz helyzetbe került. 1918-ban a Bölcsészettudományi Kar szózatot szerkesztett a külföldi egyetemekhez hazánk területi integritása érdekében, majd a prorektor felhívására Rugonfalvi Kiss István, az Egyetemes Történelmi tanszék professzora, az Egyetemi Tanács nevében szerkesztett hasonló emlékiratot, ami nyomtatásban is megjelent.¹⁰ A trianoni békediktátumban előírt területi elcsatolások következtében a Bölcsészettudományi Kar hét professzorának szülőföldje is az új határokon kívülre került.¹¹ Az egyetem a maga eszközeivel igyekezett a trianoni határokon kívül kisebbségi létbe kényszerített magyarság érdekeit képviselni. Amerikai és nyugat-európai mintára a magasabb műveltség terjesztése céljából az egyetem mellett nyári tanfolyamokat hoztak létre 1927-ben (a későbbi Nyári Egyetem elődjét), amelyeken a határon túlra került magyarok is felfrissíthették történelmi, irodalmi és társadalmi ismereteiket. 1927 és 1943 között 6118 anyaországi és határon túli magyar, illetve külföldi érdeklődő vett részt a tanfolyam kurzusain.¹²

A protestáns hittestvérek megsegítése – a trianoni határon túlról, a kisebbségi lét elől menekülőké is – és a háború után súlyos helyzetbe került ország szenvedéseinek enyhítése érdekében kifejtett törekvések ösztönözték a debreceni egyetemet, amikor holland jelölteket állítottak a *honoris causa* doktori cím elnyerésére. A két világháború között három alkalommal adtak díszdoktori kitüntetést holland tudósoknak és közéleti személyeknek. A kitüntetések mindig valamilyen különleges alkalomhoz kötődtek, ezeket három nagyobb fejezetben tárgyaljuk.

⁷ BOZZAY Réka és LADÁNYI Sándor, *Magyarországi diákok holland egyetemeken 1595–1918*, Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 15, (Budapest: ELTE Levéltár, 2007).

⁸ A *Stipendium Bernardinum* ösztöndíjasairól lásd bővebben: W. M. SCHINKELSHOEK, *Was ist ein Name? Liste der Studenten aus der Pfalz und aus Ungarn, die mit Hilfe des Stipendium Bernadinum in Utrecht studiert haben (1761–1945)*, 211, PDF

⁹ BITSKEY István, „De Ruyter admirális és a magyar irodalom”, in *Michiel de Ruyter és Magyarország*, (Debrecen: Debreceni Egyetem, Néderlandisztika Tanszék, 2008), 216.

¹⁰ Uo., 60.

¹¹ KEREPESZKI, „A Debreceni Egyetem...”, 14.

¹² MUDRÁK és KIRÁLY, „A megalakulástól...”, 81.

I. A gyermekmentő akció (1925)

Az első világháborút követően több ország is próbált segíteni a nehéz helyzetbe jutott magyarságon. Kiemelkedő szerepet vállaltak ebben azok a szervezetek és személyek, akik magyar gyerekek külföldi nyaraltatásával igyekeztek a megcsonkított ország baján enyhíteni. Ez az akció 1920-tól 1928-ig tartott, korabeli források szerint mintegy 59 168 magyar gyermek vett benne részt.¹³ A legnagyobb részt a hollandok vették ki ebből a munkából, több mint 25 000 gyermek befogadásával. A hollandiai protestáns akció lelke Van Vredenburg báró és felesége és az általuk szervezett Centraal Comité voor Noodleidende Hongaarse kinderen (Szükséget szenvedő magyar gyermekek központi bizottsága) volt.¹⁴ A holland protestáns akció 1920. február 8-án indult és 1926 júliusáig tartott.¹⁵ Holland katolikus részről 's Hertogenbosch püspöke Arnold Frans Diepen,¹⁶ illetve további különböző bizottságok is kivették részüket a munkából. Fontos szerepet kapott katolikus gyerekek befogadásában Belgium, ahol Mercier bíboros és Jansen, valamint Valvekens kanonokok voltak az akció irányítói (17 437 gyermek befogadásával).¹⁷ Protestáns segélyakciót szervezett Svájcban Carl Irlet berni lelkész (10 237 gyermeket láttak vendégül). Részt vett az akcióban ezen kívül Anglia és Svédország is.¹⁸

A gyermeküdtetési akció még javában zajlott, amikor a debreceni egyetem a két református szervezőnek, Carl Irlet berni lelkésznek a svájci, és Willem Carel Adrien van Vredenburg bárónak a hollandiai gyermeküdtetésért adományozott *honoris causa* doktori címet. Sem Irlet, sem Van Vredenburg báró nem kötődött közvetlenül Debrecenhez, forrásaink sincsenek arra vonatkozóan, hogy jártak volna korábban a városban, az egyetemen, mint tudományos műhellyel, pedig semmilyen kapcsolatuk nem volt. Protestáns körökben ismert volt ugyan a tevékenységük, személyükről és munkásságukról azonban a debreceni tanárok nem tudtak megfelelő méltatást írni, ezért segítségért fordultak Ravasz Lászlóhoz, a Dunamelléki Egyházkerület püspökéhez. A hittudományi és a bölcsész kar külön levelet írt, mára már csak a teológusok levelének piszkozata maradt fenn Irlet felterjesztésével kapcsolatban. Ravasz nagyon örült a jelölésnek és el is küldte a kért dokumentumot.¹⁹ Úgy tűnik azonban, hogy az

¹³ CSORNA Kálmán, *A szociális gyermekvédelem rendszere*, (Budapest: Eggenberger kiadó, 1929), 153. Későbbi források más számadatokkal dolgoznak, de nagyságrendjét tekintve reálisnak tűnik a korabeli adat.

¹⁴ Uo., 153

¹⁵ MEZŐSI Kamilla, „A hollandiai magyar gyermeküdtetés az 1920-as években”, *Honismeret* 29, 2. sz. (2001): 78. és 88.

¹⁶ <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn2/diepenaf> (letöltés ideje: 2019. január 9.)

¹⁷ CSORNA, *A szociális...*, 153. Legújabb munka a belgiumi akcióra vonatkozóan: Vera HAJTÓ, *Milk Sauce and Paprika. Migration, Childhood and Memories of the Interwar Belgian-Hungarian Child Relief Project*, (Leuven: University Press), 2016.

¹⁸ CSORNA, *A szociális...*, 153.

¹⁹ TtREL II. 2. c. *Dékáni hivatal iratai*, 14. d. 244. sz. Ravasz válaszelevele a méltatással ugyan már nincs meg, de eredetileg a 302. sz. irat volt, ami még márciusban érkezett meg.

egyetemen belül az információcsere nem volt megfelelő, mert a rektor májusban sürgős választ kértek Ravasztól, aki a következőket írta:

„Van szerencsém Méltóságod nagybecsű tudomására hozni, hogy Irlet Károly úrra vonatkozólag a kért adatokat az illetékes karnak közvetlen és bizalmas megkeresésre már hosszabb idővel ezelőtt elküldtem. Vredenburch báró úrra vonatkozólag pedig bizalmas levélben felkértem a debreczeni lelkészképző intézet dérék tanárát dr. Kállay Kálmán urat ki évek óta Vredenburch legelső munkatársa és közvetlen környezetében élő egyén, hogy a kívánt adatokat Méltóságodnak, tekintettel az úgy sürgösségére bizalmasan és közvetlenül küldje meg.”²⁰

Pontos számadataink nincsenek egyelőre arra vonatkozóan, hogy Debrecenből és környékéről hány gyermek vett részt az akcióban, ennek kiderítése a jövő kutatóinak feladata lesz. Hogy mégis miért a debreceni magyar királyi Tisza István-Tudományegyetem érezte úgy, hogy a gyermekmentő akcióban kitüntetést adhat, azt Varga Zsigmond teológus professzor indokolta meg Irlet jelölésében:

„A magyar reformátusságnak legmagasabb tudományos foruma, a debreceni theologiai fakultás van egyedül hivatva, ennek nagy jelentőségét kiemelni, megkoronázni, bel- és külföldi református gyülekezetek elé például állítani. Ha gyakorlati lelkipásztori munkáért valakinek tiszteletbeli doktori kalap jár, úgy hitünk szerint azzal csak Debrecen ékesítheti fel Irlet Károly urat.”²¹

Nyilvánvalóan hasonló indokai lehettek Van Vredenburch báró kitüntetésének is, jöllehet erre vonatkozóan ilyen indoklást nem találtam. Willem Carel Adrien van Vredenburch báró díszdoktori előterjesztését a Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Kar részéről Pap Károly, a magyar irodalom és Mitrovics Gyula, a pedagógia professzora (korábban a Református Kollégium tanára) tették meg az 1925. május 28-án tartott XIV. rendkívüli kari ülésen. Az indoklásban a humanitárius érdemek elismerésére hivatkoztak a felterjesztők, mely *„méltó tisztesség leend a kitüntetendő nagy férfi számára, nem kevésbé díszére válik karunknak s általa debreceni Tisza István tudományegyetemünknek is.”*²²

Ahogy Ravasz László püspök úr levelében jelezte, Kállay Kálmánt kérte meg, hogy írjon a debreceni bölcsészeknek Van Vredenburch báróról. Nem volt véletlen Ravasz

²⁰ Magyar Nemzeti Levéltár-Hajdú-Bihar Megyei Levéltára [továbbiakban MNL-HBML] VIII. 1/b. *Rektori Hivatal iratai* 18.d., 2225/1925. sz. A levél 1925. május 26-án kelt.

²¹ Kivonat a debreceni m. kir. Tisza István tudományegyetem református hittudományi karának 1925. évi április hó 24-én tartott XI. rendes ülése jegyzőkönyvéből. 191. sz. – Magyar Nemzeti Levéltár – Magyar Országos Levéltára [továbbiakban MNL-MOL], Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium K636. *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 189. d. 38915/1925. sz.

²² BTK Kari jegyzőkönyv, 1925. május 28. 92. sz. (DEA adatbázis)

választása, hiszen Kállay nagyon fontos szerepet töltött be a gyermeküdültetésben és a későbbiekben a debreceni tudományos életben is. Kállay magyarországi teológiai tanulmányait követően Utrechtben tanult a Stipendium Bernardinum ösztöndíjasaként 1911 és 1914 között, ahol kiválóan elsajátította a holland nyelvet. Budapesten konventi titkár, teológiai magántanár volt, hollandot tanított a budapesti Holland Magyar Iskolában, hogy a Hollandiából visszatérő magyar gyerekek ne felejtsek el a nyelvet. Kállayt Van Vredenburg báró kérésére Ravasz László küldte Hollandiába, majd Belgiumba, ahol feladatát a püspök véleménye szerint kiválóan oldotta meg. Prédikált, pénzt gyűjtött, magyar gyermekek hollandiai elhelyezéséről gondoskodott. Debrecenben 1923-ban kapott állást a református lelkészképzőben. Közben a gyermekmentő akcióban is tevékeny maradt, Hollandiában 1923 januárjától márciusig 800 magyar gyermek elhelyezéséről gondoskodott, majd 1924 februárjában Belgiumba utazott, kiküldetését 1924 szeptemberében még egy évre meghosszabbították.²³ A debreceni hittudományi karra 1928-ban került át, ahol az ószövetségi tudományok tanára lett, többször volt a kar dékánja, 1941/42-ben az egyetem rektora is.²⁴ Kállaynak nagyon fontos szerepe volt a későbbi évek holland díszdoktorainak kiválasztásában is, személyes kapcsolatai révén még az 1950-es években is levelezett az Utrechti Egyetemmel.

Ravasz kérésére 1925. május 20-án (tehát nyolc nappal a kar hivatalos felterjesztése előtt) az éppen Hágában tartózkodó Kállay a Centraal Committee voor Hongaarse Kinderen fejlődés papírjára írva küldött levelet Debrecenbe.²⁵ Ebben összefoglalta Van Vredenburg báró legfontosabb életrajzi adatait, amelyet a felterjesztők később pont-ról-pontra átvettek.

Willem Carel Adrien Van Vredenburg báró Utrechtben született 1866. április hó 23-án előkelő családban. Jog- és államtudományokat tanult az utrechti egyetemen, ahol 1896-ban De Staatsleer van Hegel (Hegel államtana) c. értekezése alapján az államtudományok doktorává avatták. 1896-tól 1898-ig a Dagblad Voor Zuid Holland en 's Gravenhage holland napilap főszerkesztője volt. 1898-tól 1910-ig a Burgerlijke en militaire Pensioenraad (Polgári és katonai nyugdíjtanács) titkára, 1908-tól 1910-ig tagja a Staatscommissie voor Reddingswesen (Mentőintézmény állami bizottsága) nevű állami tanácsnak. 1915-től 1919-ig a hágai városi tanács tagjaként dolgozott. 1920-tól kezdve az Algemene Rekenkamer (Általános Számszék) tagja volt, amely intézmény egyike volt a legfőbb holland állami szervezeteknek. Két munkája jelent meg: Schets van het Utrechtse Studentenleven címmel, melyben az utrechti diákéletet mutatta be, illetve egy nagyobb értekezése a holland államadóságokról. 1923-ban Horthy Miklóstól megkapta a magyar vöröskereszt érdemkeresztjét. 1924-ben pedig Vilma (Wilhelmina)

²³ HERMÁN M. János, „Miskotte, a magyar gyermekek holland pártfogója”, *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* 3(2012): 374.

²⁴ <http://intezet.nori.gov.hu/national-tombs/debrecen/nagyerdei-kozponti/kallay-kalman/> (letöltés ideje: 2019. január 9.)

²⁵ MNL-HBML VIII. 1/b. *Rektori Hivatal iratai*, 18.d. 2124. sz.

királynő a legmagasabb holland polgári rend, a holland Oroszlán rend lovagjává nevezte ki (Ridder in de orde van de Nederlandsche leeuw).²⁶

A Kállay Kálmántól kapott életrajzi adatokat kiegészítve a professzorok a következőkkel indokolták Van Vredenburg báró felterjesztését a díszdoktori címre:

„Az igazi erkölcsi nagyság próbája azonban mindenkor az a munka, amelyet önnön lelke sugallatára és úgy végez a nemes, hogy érte soha, semmiféle földi jutalmat nem kér és nem vár senkitől. Ez irányban pedig rideg és önző korunk londoni vásárjában van-e ideálisabb hős, mint Van Vredenburg báró, akinek neve, – külföldi létére – immár évek óta beköltözött a magyar nemzet szívébe. Amikor először lett nyilvánvaló, hogy a nagy világégés legnagyobb vesztesei mi vagyunk és hogy a háború után dúló szörnyű válságok megpróbáltatásai közt nemcsak jelenünk, de fizikai és lelki kimerültségünk miatt jövőnk is veszélyeztetve van, – a teljesen érdektelen s egyedül szíve sugallatát követő Van Vredenburg báró volt az, aki a holland társadalom résztvevő figyelmét idejekorán felénk fordította s egy országos akciót indítván hazájában: éhező és szenvedő gyermekeink ezreit mentette meg azóta nekünk és az emberiségnek.

Van Vredenburg báró kezdettől fogva tudta ugyanis, hogy az igazágtalanul elbuktatott magyar ügyért, a magyar reménység élesztéséért a legtöbbet és a legmaradandóbbat: a kicsinyek megmentésén keresztül lehet tenni. Ezért 1920. januárjában lelkes ébresztésével életre hívta a: »Centraal Comité voor Hongaarsche Kinderen« központi intéző bizottságot s ennek az élére állva, mint vezető elnök 1920 óta immár 25 magyar gyermekvonatot indított el Hollandiába, körülbelül 11.000 magyar gyermekkel. Munkájában jobb keze volt fennkölt gondolkozású hitvese, kit mentőakciója közben, Budapesten, – az ő magyar gyermekei között – ért utol a kérlelhetetlen halál.

De minek fejtegetnök ezen akció erkölcsi, gazdasági és politikai hatásait e pillanatban bővebben, hogy magyar gyermekeink a hollandi nevelő-szülők karjai között, üde tengeri levegőben, szenvedésektől ment környezetben mihamar magukhoz tértek s testben megizmosodva, lélekben megtisztulva tértek vissza a családi hajlékba. S ha még mindehhez hozzávesszük ezt a sok-sok ajándékot, természetbeni és pénzbeli adományt, melyben a nemeslelkű hollandusok kis magyar pártfogoltjaikat részeltették, sőt részben még ma is részeltetik, – megértjük az akció kimondhatatlanul gazdag erkölcsi és anyagi eredményét.

De még becsebb mindennél az a lelki haszon, melyet gyermekeink ezrei, odakünn, egy mélyen vallásos nép boldog házaiban, mint megannyi templomban, évről-évre gyűjtögettek és az a nagybecsülés, amelyet okos és szerény magukviseletével, szimpatikusan, derűs kedélyvilágukkal nemzetünknek és nemzeti ügyünknek odakint szereztek. Ezek a kis diplomaták – el lehet mondani – az irántuk és hazánk iránt támadt érdeklődés fokozásával, talán több szolgálatot

²⁶ Uo. A holland kifejezések fordítása Kállaytól származik. Kállay egyébként maga is megkapta Horthytól 1925-ben a magyar Vöröskereszt érdemrendjét a gyermekakcióban végzett munkájáért. HERMÁN, „Miskotte, a magyar...”, 374.

tettek a magyar ügynek, mint az egész hivatalos magyar diplomácia. És mert lelküket átittatták azzal a többé ki nem írható idealizmussal, szabad remélnünk, hogy ha majd egykor ők is közéleti tényezőkké válnak, ebben a magasabb eszméktől és eszményektől elfordult korban, csak az odakint látott és tapasztalt nemes életfelfogásnak lesznek hívei mindenha.”²⁷

Többek hozzászólása után a kar titkos szavazással az indítványt egyhangúlag (7 igenel) elfogadta. Az indoklás egyrészt dicséri a jelölt erkölcsi nagyságát, amiért felkarolta a magyar gyermekek ügyét és létrehozott egy szervezetet, amely támogatja a gyermekek kiutazását, valamint nagyra értékeli a hollandok vendégszeretetét, mivel azok a magyar kicsinyeket otthonaikba és családjaikba befogadták. A méltatásban nem feledkeznek meg az anyagi haszonról sem, hiszen a hollandok ajándékokkal és pénzbeli támogatással segítették a gyerekeket, valamint azt is hangsúlyozzák a felterjesztők, hogy a gyerekek kis diplomaták voltak, akik sok jót tettek a magyar ügyért. A karnak a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez való felterjesztésében még egy indokot megneveznek:

„karunk ezzel a határozatával a báró úrnak humanitárius érdemein kívül a pedagógiai irodalom terén való működését is jutalmazni kívánja, meglévén győződve arról, hogy az ő honoris causa doktorátusa egyúttal díszére válik nemcsak karunknak, hanem egyetemünknek is.”²⁸

Ez az indoklás abból adódott, hogy a jegyzőkönyv szövegét a miniszterhez küldött előterjesztésben egy kissé megváltoztatták és már nem a báró „komoly tudományos”, hanem irodalmi munkásságára hivatkoztak a Schets van het Utrechtse Studentenleven című munkával kapcsolatban.²⁹ A minisztertanácsi felterjesztés 1925. június 20-án történt meg, június 28-án a kormányzó a következő szöveggel hagyta jóvá a *honoris causa* kitüntetést:

„A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedem, hogy a magyar királyi Tisza István tudományegyetem tanácsa Willem Carel Adrien van Vredenburg bárót a hollandi gyermeknyaralattal körül szerzett érdemei elismeréséül a bölcsész- nyelv- és történettudományi kar tiszteletbeli doktorává felavathassa és részére a tiszteletbeli doktori oklevelet kiszolgáltathassa.”

Ezt a dokumentumot Horthy Miklós és Klebelsberg Kuno közösen írták alá.³⁰ A kitüntetett címét a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megküldte a rektornak.³¹

²⁷ BTK Kari jegyzőkönyv, 1925. május 28. 92. sz. (DEA adatbázis) Az átirat követi a korabeli helyesírást, csak a ma már durvának számító helyesírási hibákat javítottam [B.R. megjegyzése].

²⁸ MNL-MOL, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium K636. *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 189. d. 45.928/1925. sz.

²⁹ MNL-HBML VIII. 8/b. *BTK Dékáni Hivatal iratai*, 7.d. 446/1924–25. etsz.

³⁰ MNL-MOL, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium K636. *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 189. d. 45.928/1925. sz.

³¹ MNL-HBML VIII. 1/b. *Rektori Hivatal iratai*, 18.d. 2592/1925–26. etsz.

A holland sajtó a bárónak küldött hivatalos értesítés előtt már cikkezett a kitüntetéséről.³² Az egyetem 1925. július 20-án kelt holland nyelvű levelében értesítette Van Vredenburgot,³³ aki a nyár folyamán azt válaszolta, hogy szándékában áll személyesen átvenni díszdoktori kitüntetését, mihelyt megtudja, mikor mehet szabadságra.³⁴ 1925. szeptember 2-án Hágából kelt német nyelvű levelében azt írta, hogy október 1-jén érkezik Budapestre, ahol néhány napot szeretne eltölteni ügyei elintézésével, ezért Debrecenbe csak október 6-án érkezne, így kéri a szenátust, hogy az avatását erre a napra időzítsék. Tervei szerint Debrecenből tovább kívánt utazni Erdélybe.³⁵ A rektor azonban az október 6-ai aradi vértanúk emléknapja miatt kérte, hogy vagy 5-én vagy október 6. után érkezzen.³⁶ Végül október 7-ében állapodtak meg. Az egyetem vezetősége minden fontos személyt meg kívánt hívni, így Ravasz László püspök urat kérte meg,³⁷ hogy a gyermekmentő akció kezdeményezésében részt vevő, a debreceni egyetemen holland tanszék felállítását patronáló³⁸ Kuyper Katalinnal (Abraham Kuyper, volt holland miniszterelnök lányával) tudassa a báró kitüntetését. Értesítést kapott többek között a vallás- és közoktatásügyi miniszter, az Országos Gyermekvédő Liga, a Holland Királyi Konzulátus, Debrecen város polgármestere, a magyar kir. honvéd 6. vegyesdandár parancsnoksága stb.³⁹ Természetesen a rektor az egyetemi hallgatóságot is felszólította az ünnepségen való részvételre, már csak azért is, mert ennek alkalmából az egyetemi órák elmaradtak.⁴⁰

Az avatás menetéről, az ott elhangzott szövegekről az egyetemi évkönyv pontos leírást ad.⁴¹ A himnusz után a rektor nyitotta meg az ünnepséget, majd Láng Nándor bölcsészkar prodékán ismertette német nyelven az ügy előzményeit. Ezek után a hittudományi kar dékánja felolvasta az eskü szövegét:

„Én báró Vredenburg Willem Carl Adrien fogadom, hogy a debreceni m. kir. Tisza István tudományegyetem Rektora és Tanácsa iránt mindenkor tisztelet-

³² *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 1925. július 17., 1; „Onderscheiding”, *Provinciale Noordbraabantsche en 's Hertogenbossche Courant*, 1925. július 17., 1.; „De hulp-actie voor de Hongaarsche kinderen”, *De Maasbode*, 1925. július 17., 2.; „Onderscheiding”, *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant*, 1925. július 17., 1.

³³ MNL-HBML VIII. 1/b. *Rektori Hivatal iratai*, 18.d. 2592/1925–26. etsz.

³⁴ Uo. (Érdekes adalék, hogy Van Vredenburg levele 1925. június 29-én kelt, tehát a dátumozása hibás volt.)

³⁵ Uo., 75/1925-26.

³⁶ Uo.

³⁷ Uo., 185/1925 etsz.

³⁸ A tanszék alapításáról lásd bővebben: BOZZAY Réka, „Holland tanszék alapításának kísérlete a két világháború között”, *Gerundium*, 7(2016) 3–4: 61–71.

³⁹ MNL-HBML VIII. 1/b. *Rektori Hivatal iratai*, 18.d. 185/1925 etsz.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ „Báró Vredenburg Vilmos C.A., a holland államtanács tagjának, a bölcsészettudományok honoris causa doktorrá avatása alkalmából 1925. évi október hó 7-én tartott egyetemi közgyűlés” in *A Debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem Évkönyve és Almanachja az 1925–26-os tanévről*, (Debrecen: Hegedűs Sándor Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1927), 16–24.

tel viseltetem, hogy ezen tudományegyetem jogait és kiváltságait megvédem és, hogy mindenkori arra fogok törekedni, hogy ezen tudományegyetem fejlődését biztosítsam, a tudományt ápoljam és ezzel Magyarország javát és dicsőségét előmozdítsam.”⁴²

Ezt követően Láng Nándor fölavatta a kitüntetettet, aki holland nyelven tartotta meg beszédét. Ebben kifejezte, milyen nagy megtiszteltetésnek tartja az egyetem bölcsészeti- nyelv- és történettudományi karától kapott díszdoktori címet, melyet nemcsak személye, hanem az összes magyar gyermeket befogadó holland nevelőszülő elismerésének is tekintett, akik együttes erővel segítettek a sokat szenvedett Magyarországnak. Ez nemcsak a szimpátia spontán kifejezése volt a hollandok részéről, hanem sokkal inkább keresztényi kötelességük megnyilvánulása. A gyermekmentő akció a két nép közötti kapcsolatot még sokkal szorosabbra fűzte. Ezután a báró utalt a Debrecenben található De Ruyter emlékműre, a holland követeket fogadó Rákóczi Ferencre, Leiden, Utrecht, Franeker magyar peregrinus diákjaira, akik a protestantizmus magyarországi terjesztésén munkálkodtak. A báró azt is elmondta, hogy az elmúlt években számos holland látogatott el Magyarországra, hogy megismerje az országot és több ezren állnak most már személyes vagy levélkapcsolatban nevelt magyar gyermekeik szüleivel és vérrokonnaival. A báró felhívta a hallgatóság figyelmét, hogy ez a kapcsolat nemcsak kulturális téren igen előnyös, hanem a mezőgazdaság, az ipar és a kereskedelem számára is az. Ezt követően Lencz Géza rektor holland nyelvű beszédében köszöntötte az új díszdoktort. Méltatta, hogy a báró segítsége akkor érkezett, amikor több ezer magyar gyermek egészsége nagyon leromlott. Az egyetemi *honoris causa* cím a segítségért adott szerény viszonzás. Különösen nagyra értékelte, hogy a báró személyesen jött el átvenni a diplomáját. Ez ideig a báró csak adott: az idejét, tekintélyét, személyes munkáját, sőt még feleségét is elveszítette, így most a magyarokon volt a viszonzás sora. Díszdoktori címét az egyetem és a báró közötti személyes mély kapcsolatnak, valamint az országok között fennálló évszázados kapcsolat kifejezésének tekintette. Baltazár Dezső püspök a Tiszántúli Református Egyházkerület nevében üdvözölte Van Vrendeburch bárót. Véleménye szerint a báró és „*Hollandia a népeknek iskolát mutatott, mikor a jövevény gyermekekkel jót cselekedve, magával a békeesség fejedelmével: Jézussal cselekedett jót.*”⁴³ A kultuszminister nevében Hadházy Zsigmond, Hajdú vármegye és Debrecen sz. kir. város főispánja, majd Csűrös Ferenc, Debrecen kultúrtaácsnoka köszöntötték az új díszdoktort.

Az Országos Gyermekvédő Liga részéről – Neugebauer Vilmos, a Liga elnökének betegsége miatt – Kállay Kálmán, a debreceni lelkészképző intézet tanára üdvözölte holland nyelven a bárót. Kállay kifejtette, bár sajnálja, hogy a hivatalos vezetőségből betegség és egyéb akadályoztatás miatt senki nem tudott eljönni, mégis örül, hogy éppen ő, aki éveken keresztül együtt dolgozhatott a báróval, köszönheti most Van

⁴² Uo., 18.

⁴³ Uo., 20.

Vrendeburchöt kitüntetése alkalmából. Ő látta ugyanis, hogyan fejlődött ki a gyermekmentő akció, hogy töltötte el a báró szívét az öröm, az akció sikere láttán, hogyan dolgozott éjt nappallá téve az ügyért, és mekkora csapást jelentett neki szeretett hitvese elvesztése. Most tehát a magyarokon a sor, hogy viszonzozzák mindazt, amit kaptak. Kállay nagyon nemes gesztusnak tekintette, hogy a báró a holland nevelőszülők nevében vette át a kitüntetést, ezért is hangsúlyozta, hogy ő sem csak a Liga, hanem a több ezer magyar gyermek szülőjének nevében beszél. Bár egy ilyen kifosztott ország nem sokat tudott adni, csak egy díszdoktori diplomát, de mellé adja a magyar nép szeretetét is, hiszen az, hogy Trianon nem lett a magyarság sírja Istenen kívül a bárónak és Hollandiának köszönhető.⁴⁴ Kállay beszéde után a debreceni Kálvinisták Templomegyesülete nevében Balogh Istvánné, a Hollandiában volt magyar gyermekek nevében holland nyelven Lencz Lili mondott üdvözlőt, majd felolvasták a németalföldi királyi főkonzulnak a rektorhoz küldött levelét. Az ünnepséget a rektor szavai zárták.

Van Vredenburg báró díszdoktori avatása a hollandiai sajtóban is nagy visszhangra talált,⁴⁵ sőt még a holland gyarmati sajtó figyelmét sem kerülte el az esemény.⁴⁶

A két kitüntetetteknek az egyetem egészével nem maradt közelebbi kapcsolata, az egyetemi és kari akták a két világháború közti időszakban nem foglalkoztak a továbbiakban velük. Ennek ellenére bár hivatalos szinten nem tudunk további kapcsolatról, informális kapcsolat valószínűleg a továbbiakban is megmaradt. A gyermekmentő akció viszont, amiért Van Vredenburg a kitüntetését kapta, a későbbiekben is fontos hivatkozási pont maradt a holland-magyar kapcsolattörténetben mind politikai, mind akadémiai szinten, ahogy ezt például a debreceni 1938-as díszdoktorjelöltek állításában még látni fogjuk.

II. Speyeri birodalmi gyűlés 400 éves évfordulója (1929)

1929. április 19-én ünnepelte a világ protestáns közössége a speyeri birodalmi gyűlés 400 éves évfordulóját,

⁴⁴ Uo., 21–22.

⁴⁵ „Een onderscheiding”, *Leeuwaarder nieuwsblad*, 1925. október 8., 1. n.; Hongaarsche Universiteitsonderscheiding, *Middelburgsche Courant*, 1925. október 8., 1. n.; „Het eere-doctoraat van Dr. W. C. A. v. Vredenburg”, *Algemeen Handelsblad*, 1925. október 14., 5.; „De eere-promotie van baron Van Vredenburg”, *De Telegraaf*, 1925. október 14., 6.; „Het eere-doctoraat van Dr. W. C. A. baron v. Vredenburg”, *De Tijd*, 1925. október 14., 9.; „Het eere-doctoraat van Dr. W. C. A. Baron van Vredenburg”, *Het Vaderland*, 1925. október 14., 3.; „Eeredoctoraat voor onzen gezant te Hongarije”, *Middelburgsche Courant*, 1925. október 14., 5.; „Het eere-doctoraat van Dr. W. C. A. baron van Vredenburg”, *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 1925. október 14., 1.; „Het eere-doctoraat van Dr. W. C. A. baron van Vredenburg”, *Rotterdamsch Nieuwsblad*, 1925. október 14., 2.; „Eerepromotie”, *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, 1925. október 15., 9.; „De promotie van baron Van Vredenburg”, *Het Vaderland*, 1925. november 3., 2.

⁴⁶ „In de stad van de poesta's”, *De Sumatra Post*, 1925. december 18., 1. n.

„amikor az evangélikus rendek tiltakoztak a reformáció gyökereit kiírtó birodalmi gyűlési határozat meghozatala ellen, egy a protestantizmus elveit oly szépen visszatükröző iratban »protestatió«-ban, ekként a többség lelkiismereti kényszerét nem fogadva el, örök példát mutattak a lelkiismereti szabadság és vallásos meggyőződés melletti kitartásra. – A türelmetlenség elleni emez állásfoglalásuk folytán kapták a reformáció hívei a protestáns nevet, melyet mint legjellegzetesebb megtisztelő nevet viselnek ma is.”⁴⁷

– írta a debreceni egyetem hittudományi karának dékánja a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez szóló levelében. A díszdoktor jelöltek kiválasztásában két fontos tényező játszott szerepet. Az egyik a jelölt személyes kvalitásait érintette, ahogy a dékán fogalmazott: „*a jellemszilárdság, az igaz érdem, a szívós kitartással folytatott tudományos munka.*”⁴⁸ A másik tényező sokkal személyesebb és kötődik a bevezetőben már említett feltételekhez: „*magyarságunk és hazai protestantizmusunk legjobb barátai*”⁴⁹ azok, akiket a kar a díszdoktori címre felterjesztett. A dékán ezt bővebben a következő szavakkal magyarázta:

„Ezt az alkalmat [a 400 éves évfordulót] akarjuk mi megragadni a magyar protestáns egyház világhelyzetének megerősítésére is. Hogy ennek a világprotestantizmusnak érdeklődése felénk van fordulva, az a fentemlített 400-ados ünnepéssel kapcsolatban is kiviláglik. – A trianoni rettenetes megcsonkítás miatt a protestantizmus lelkiismerete ébredt fel legkorábban és legerősebben –, hiszen a magyar református egyház 40%-os színmagyar vesztesége majdnem a maga egészében (Erdélyben és délvidéken) görögkeletivé lett területekre esik, az evangélikus egyház pedig főleg északon népessége 65%-ának elvesztését gyászolja. – A világ protestantizmus eme darabokra-tépetésben saját gyöngülését látta s azért, hogy minden felénk irányuló külföldi aktióban protestáns vezető férfiak irányítását látjuk.”⁵⁰

A felterjesztett jelöltek között hazai és külföldi protestáns egyházférfiak neve egyaránt szerepel. Magyarországi jelöltek voltak Antal Géza, dunántúli püspök, dr. Ravasz László, dunamelléki püspök, Soltész Elemér, tábori püspök, Payr Sándor, soproni egyetemi tanár, Stráhner Vilmos, soproni egyetemi tanár, a külföldi egyházak képviselői pedig D. S. Cairns, a United Free Church of Scotland, aberdeeni theologiai collégiumának igazgatója, William Beveridge, a budapesti skót misszió vezető miszcionáriusa, dr. August Lang, hallei német református szuperintendens, W. E. Jones, az Egyesült Államok episzkopális egyházának eseperese Perth-Amboy-ban, Ch. E. Schaeffer D. D. a Reformed Churches in the United States egyetemes titkára Phila-

⁴⁷ TtREL II, 2.c. *Dékáni hivatal iratai* 18.d. 323/1928–29. Htksz. A felterjesztés kelt 1929. március 21-én.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ Uo.

delphiában, Harlan G. Mendenhall, D. D. az Egyesült Államok északi presbiteriánus egyházának volt moderatora, Nánássy Lajos, a független amerikai magyar református egyház esperese Perth-Amboy-ban, Csutoros Elek, az egyesült amerikai magyar református egyház esperese Columbus-ban és végül a két holland jelölt dr. J. A. C. van Leeuwen, a holland államegyház (Hervormde Kerk) képviselője, utrechti egyetemi tanár és dr. H. Bouwman, a holland szabad (gereformeerde) egyház képviselője, kampeni teológiai tanár.⁵¹

A dékáni levél március 21-én íródott, de érdekes módon az eljárási rend most más volt, mint négy évvel korábban, ugyanis még a hivatalos minisztériumi felterjesztés előtt, 1929. február 4-én fordult a hittudományi kar holland nyelvű levélben a jelöltekhez, hogy adják beleegyezésüket a díszdoktori címre való felterjesztéshez. Indoklásképpen a kar leírta, hogy a speyeri birodalmi gyűlés 400 éves évfordulója alkalmából a teológia tudomány néhány kiváló külföldi szakemberének „*doctor theologiae honoris causa*” kitüntetését kívánnak adományozni, megemlíti a jelölt tudományos munkásságát, a holland egyházban betöltött vezető pozícióját, Magyarország és a magyar református egyház iránt tanúsított szimpátiáját, illetve a magyar diákoknak nyújtott segítségét.

Bouwman február 12-én küldte el válaszát, amiben örömteli meglepetésének adott hangot, a debreceni díszdoktori felterjesztéssel kapcsolatban. Természetesen boldogan elfogadta a jelölést, mivel Magyarország és annak népe iránt, valamint a debreceni egyetem tudományos törekvései iránt mindig is jó szívvel viseltetett. Hét nappal később, február 19-én érkezett meg Van Leeuwen levele Lencz Gézához, melyben ő is megemlítette, hogy Lencznek a Református Kollégium nevében írt levele kellemes meglepetést okozott neki. Örömmel fogadta a kar teológiai *honoris causa* kitüntetését, számára ugyanis ez a kitüntetés azt jelezte, hogy mindaz, amit az Utrechtben tanuló magyar teológus hallgatókért tett, a debreceni kollégák nagyra értékelték, illetve megértették Magyarország és a magyar református egyház irányában tanúsított szimpátiáját.⁵²

A két holland jelölt méltatásával ezúttal is Kállay Kálmánt bízták meg. Kállay először egy meglehetősen rövid szöveget készített el:

„Dr. J[acobus] A[drianus] C[ornelis] van Leeuwen, az utrechti holland állami egyetemen az új-szövetségi írásmagyarázat ny.r. tanára. Hosszú irodalmi működésre tekinthet vissza s a nagy jelentőségű exegetikai munkák egész sorát írta, amelyek közül csak a következőket említem: Het Nieuwe Testament; De Joodsche achtergrond van den Brief aan de Romeinen; Commentaar tot het Evangelii van Mattheus; Commentaar tot de Colossensen-Thessalonicensen; Paulus' zendbrieffen aan Ephene, Colosse, Philemon en Thessalonika. van Leeuwen professor, mint az utrechti egyetem »Stipendium Bernardinum«-ának curatora mindenkor a legmelegebb megértéssel és támogatással volt az ezen egyetemen tanuló magyar református theológusok iránt.

⁵¹ Uo.

⁵² TtREL II, 2.c. *Dékáni hivatal iratai*, 18. d. nem iktatott iratok.

Dr. H[arm] Bouwman, a holland gereformeerd egyház kampeni theologiai főiskoláján az egyháztörténet és az egyházjog ny.r. tanára. Több gyakorlati munkája mellett kiemelni óhajom: „Het ambt der diakenen” c. 1907-ben megjelent könyvét és különösen 1928-ban megjelent „Gereformeerd kerkrecht” c. munkáját, amely korszakalkotó munka a holland theologiai irodalomban. Bouwman professor önzetlen barátja, mindig kész támogatója a kampeni theol. főiskolán tanuló magyar theologusoknak. Mindkét jelöltem Hollandiában elismert nevű tudós és vezérférfiai közé tartozik egyházának.”⁵³

A rektor Rugonfalvi Kiss István bölcsészkar dékánt kérte fel, hogy véleményezze a felterjesztést. Március 28-án keltezett első jelentésében egyrészt formai hiányosságokat említett, miszerint a hittudományi kar az indítványokat nem foglalta jegyzőkönyvbe, hanem azokat mellékletként csatolta a jegyzőkönyvhöz, anélkül azonban, hogy a jegyzőkönyv utalna a mellékletekre. A jegyzőkönyvet és a mellékleteket nem fűzték össze. Ettől azonban sokkal súlyosabb kritikával illette Kállay felterjesztését:

„Meg kell még említenem, hogy Kállay Kálmán indítványa a hollandiai hittudósok méltatásában aránytalanul rövid és szűkszavú, az ügy érdekében szükségesnek tartanék alaposabb indoklást, mert a nagy aránytalanság nem válik díszére azoknak, akiket a Kar ki akar tüntetni.”⁵⁴

A kritika okozott némi bonyodalmat, mert Kállay megsértődött és vissza akarta vonni a jelöléseket, végül a dékán, Lencz Géza, rábeszélésére nem tette meg, hanem inkább kibővítette a felterjesztés szövegét.⁵⁵ Az új szövegrészek rendkívül fontos információkat tartalmaznak a jelöltek magyar kötődésével kapcsolatban:

„Van Leeuwen professornak a theol. díszdoktorok sorába való felvételét azért is ajánlom, mert nevezett mint az utrechti egyetemen évszázadok óta fennálló Stipendium Bernardinum curatoriumának tagja mindenkor meleg megértéssel támogatta tanulmányaikban az ezen az ösztöndíjon Utrechtben tanuló magyar theologusokat. – Jelenleg éppen ő az elnöke ennek, az egyetem hittudományi fakultása tanáiraiból álló curatoriumnak s mint ilyen tavaly keresztülvitte azt, hogy a magyar ösztöndíjhelyek háromról négyre emeltesse fel, ami hazánk és nemzetünk iránti őszinte szeretetéről tesz tanubizonyosságot, mert ennek a szándékának keresztülvitelében meg kellett törnie a curatorium több tagjának az ellenállását, akik az ugyanezen az ösztöndíjon tanuló birodalmi német diákok számának szaporítása mellett foglaltak állást. – Országunk iránt érzett rokonszenvének különben azzal is kifejezést adott, hogy két évvel ezelőtt egy holland

⁵³ Uo.

⁵⁴ VIII.1b. *Rektori hivatal iratai*, 29.d. 2021/1928–29.

⁵⁵ VIII.1b. *Rektori hivatal iratai*, 29.d. 323–1928–29 Htksz.

főiskolai tanárokból és hallgatókból álló nagyobb társaságot vezetett hazánkba s ez az útja még jobban megerősítette őt nemzetünk iránt érzett szeretetében. – Ez után az utazás után vitte keresztül a magyar ösztöndíjhelyek szaporítását az utrechti egyetemem, amelynek fontosságát nem szükséges külön hangsúlyoznom. – Van Leeuwen professzor most az utrechti theol. fakultás legtekintélyesebb tagjai közzé tartozik, rangsorban a második professora a karnak és előkelő vezérszerepet játszik egyháza, a holland nagy református egyház, a Hervormde kerk, vezetői közt is.”⁵⁶

A Stipendium Bernardinum nagyon fontos ösztöndíjlehetőséget jelentett az Utrecht-be készülő teológushallgatóknak. Az ösztöndíjat 1761-ban Daniel Bernard hagyta az egyetemre, amiből magyar és pfalzi diákok tanulmányait finanszírozták. A két világháború között 38 magyar diák részesült az ösztöndíjból, ebből 12 volt debreceni.⁵⁷ A szakirodalomban nincsen nyoma annak, hogy Van Leeuwen közbenjárására emelték volna fel a magyar ösztöndíjasok létszámát, a hallgatói számadatokat megvizsgálva viszont egyértelmű, hogy erre sor került 1927-ben és a négy új hallgatóból kettő debreceni volt: Perpéth Ferenc és Szabó Dezső.⁵⁸ Kállay, aki valamikor maga is ennek az ösztöndíjnak a jótéteményeit élvezte, pontosan felmérte hát a megemelet magyar ösztöndíjas létszám jelentőségét, és viszonzásként kérte a díszdoktori címet Van Leeuwen számára.

Bouwman esetében Kállay a következő kiegészítést tette:

„Bouwman professor is őszinte barátja hazánkknak. – Két ízben is meglátogatta hazánkat és itt kultúrcentrumainkban előadásokat is tartott. – Irántunk érzett rokonszenvét hazájában ő is azzal mutatja meg, hogy őszinte pártfogója a kampeni főiskolán tanul magyar református teológusoknak és minden erejével azon van, hogy ezeknek száma esztendőről-esztendőre gyarapíttassék. – Bouwman professor kitüntetését azért is ajánlom, mert a holland egyházi viszonyok beható ismerete alapján szükségesnek tartom, hogy ha a holland nagyobbik református egyház tagjai közül fakultásunktól díszdoktori címet kap valaki, – tiszteletteljes javaslatom elfogadása esetén az imént említett van Leeuwen professor –, akkor meg kell találni a módját annak, hogy a másik református denominatio, a gereformeerde egyház, vezérifiai közül is részesüljön valamelyik hasonló megbecsülésben, mert az utóbbi egyház tagjai semmivel sem kevesebb, sőt még több megértéssel és támogatással vannak irányunkban, mint a Hervormd, a hivatalos egyház. – Mellőztetésük határozottan a magyar ügy kárára szolgálna Hollandiában.

⁵⁶ TtREL II. c. *Dékáni hivatal iratai*, 18.d., nem iktatott iratok.

⁵⁷ Debreceni hallgatók: Filep Gusztáv, Csörsz Károly, Csánky Benjámin, Perpéth Ferenc, Szabó Dezső, Fehér Imre, Pap László István, Segesváry Lajos, Forró Imre Lajos, Pákozdy László Márton, Czeglédy Károly, Pókos Ferenc. W. M. SCHINKELSHOEK, *Het Stipendium Bernardinum in alle toonaarden bezongen, Academisch proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de Károli Gáspár Református Egyetem te Budapest*, 2011, PDF, 52.

⁵⁸ SCHINKELSHOEK, *Was ist ein Name?*, 84.

Ha pedig a gereformeerd egyház vezetői között keresünk kitüntetetésünkre méltó egyént –, Bouwman professornál alkalmasabbat erre nem találunk, mert nemcsak tudományos reputációjánál fogva érdemli meg ezt a megtiszteltetést, hanem hazánk iránt érzett őszinte rokonszenve miatt is, nem is említve azt, hogy hazája református egyházi életében, a zsinat munkájának az irányításában elsőrangú vezetős szerepet játszik és szava minden kérdésben döntő súllyal esik latba.”⁵⁹

A magyar olvasó számára mindenképpen magyarázatra szorul Kállay választása. Hollandiában az államegyház a református egyház volt, amit hollandul Hervormde Kerknek hívtak. A 19. században Hollandia lakosságának közel 55%-a tartozott ide. Az egyház belülről közel sem volt egységes, 1840-ben az ortodox csoport kivált, később megtalálta új vezetőjét Abraham Kuyper személyében, aki kelet-hollandiai lelkészi szolgálata idején lett a református ortodoxia követője, majd szónoki képességeinek köszönhetően vezéralakja.⁶⁰ Kuyper hozta létre a *De Standaard* napilapot (1872), alapította meg az amszterdami *Vrije Universiteit*et (1880), majd egyházi szerepvállalása mellett politikai pályára is lépett, megalapította a *Forradalomellenes Pártot* (*Anti-Revolutionaire Partij*), a parlamenti alsóház tagja lett, később, 1901 és 1905 között pedig miniszterelnök és belügyminiszter egy személyben. Az általa vezetett egyház nem volt nagy létszámú, 1920-ban mindössze a lakosság 9,7%-át tette ki (a *Hervormde* ugyanekkor 41,2% volt),⁶¹ de vezetője karizmájának és politikai befolyásának köszönhetően jelentőssé vált. Ravasz László visszaemlékezései szerint a *Gereformeerde Kerk*kel először Sebestyén Jenő, egykori utrechti diák, került kapcsolatba és terelte az egyház vezetőinek figyelmét Magyarország és az itteni református egyház felé. Abraham Kuyper járt Magyarországon és Ravasz László püspököt meg is látogatta.⁶² Kuyper lányai a háború utáni gyermekküldötteségi akció kezdeményezői között voltak,⁶³ sőt Katalin Kuyper a debreceni holland tanszék felállítását is támogatta. A kampeni akadémiát, mely ennek a szigorú református egyháznak a lelkészeit képezte, 1854-ben alapították.⁶⁴ 1923-tól összesen négy magyar hallgató kapott anyagi támogatást a szigorú református egyháztól tanulmányai folytatására Bouwman professzor közbenjárásának köszönhetően. Bouwman többször is járt Magyarországon, itteni tartózkodása során több előadást is tartott, újtjáról pedig beszámolt a holland egyházi sajtóban,⁶⁵ 1922-ben rendezett első

⁵⁹ TtREL II.c. *Dékáni hivatal iratai*, 18.d., nem iktatott iratok.

⁶⁰ Ben SPEET, *De tijd van burgers en stoommachines 1800–1900*, Kleine geschiedenis van Nederland, 8 (Zwolle: Waanders, 2007), 105–106.

⁶¹ Arie WILSCHUT, *De tijd van wereldoorlogen en crisis, 1900–1950*, Kleine geschiedenis van Nederland, 9 (Zwolle: Wanders, 2006), 62.

⁶² RAVASZ László, *Emlékezéseim*, (Budapest: Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1992), 222.

⁶³ MEZŐSI, „A hollandiai...”, 78.

⁶⁴ H. H. J VAN AS, „De leer van Calvijn als band tussen Kampen en Debrecen. Expositie over eeuwenoude theologische relaties”, *Reformatorisch Dagblad*, 1990. november 13., l. n.

⁶⁵ FEJES Sándor, „Dr. H. Bouwman”, *Dunántúli Protestáns Lap* 44 14. sz. (1933): 55.

holland–magyar konferencián előadást tartott Budapesten, majd az amszterdami F. W. Grosheidével és a tieli G. Keizezzel együtt egy napra Debrecenbe látogatott.⁶⁶ Egyházpolitikai szempontból tehát Kállaynak mindenképpen jogos volt az a felvetése, hogy a magyar református egyháznak meg kell találnia az egyensúlyt a két hollandiai református egyház között és mindkét egyház egy-egy prominens képviselőjét kell jelölnie.

Horthy 1929. augusztus 17-én írta alá a díszdoktori felterjesztés jóváhagyását.⁶⁷ Alig, hogy megkapták erről az értesítést, a kar azzal a kéréssel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy a *honoris causa* hittudományi doktorok diplomáinak kiállítási költségeihez 1000 pengőt adjon. A nagy összeget azzal indokolták, hogy a diplomák „egyszerű de mégis ízléses formával bírjanak, amely egyfelől a kitüntetett személyiségéhez méltó, másfelől karunk puritán tradícióihoz illik.”⁶⁸

A holland lapok a professzoroknak Debrecenből küldött hivatalos értesítés előtt, 1929. szeptember 20-án, cikkeztek a díszdoktori kitüntetéséről.⁶⁹ 1929. október 7-én a hittudományi kar dékánja holland nyelvű levélben értesítette a professzorokat, hogy jelölésüket a vallás- és közoktatásügyi miniszter felterjesztésére a kormányzó jóváhagyta. Tudatta, hogy a díszdoktoravató ünnepséget december első felére tervezik, ahol személyesen szeretnék átadni a kitüntetettek diplomáját. Mihelyst a végleges program elkészül, tájékoztatást fog erről küldeni, addig is kérdezi, hogy számíthatnak-e a holland vendég személyes részvételére az avatáson.⁷⁰ Van Leeuwen és Bouwman válasza ezzel az üggyel kapcsolatban sajnos nem maradt fent, de biztos, hogy nem jöttek el, mert a dékán 1930. január 9-én kelt holland nyelvű levelében azt írta a két holland professzornak, hogy a magyar külügyminisztériumon keresztül az előírásoknak megfelelően diplomáciai úton küldték ki a díszdoktori diplomákat.⁷¹ Továbbá kérte a kitüntetetteket, hogy küldjék el pontos születési helyüket és születésük dátumát, hogy azokat a díszdoktorok arany könyvébe bevezethessék.⁷² Van Leeuwen professzor válasza maradt fenn, aki január 31-én azt írta, hogy megkapta a csodálatosan szép kivitelezésű diplomát Hágából, még egyszer megköszönte a kitüntetését, továbbá biztosította az egyetemet, hogy a továbbiakban is mindent el fog követni az Utrechtben tanuló magyar diákokért, ami csak módjában áll. Születési adatait (Vlaardingén, 1870. február 9.) is megírta.⁷³

⁶⁶ Rácz Lajos, „75 éve indult a Kálvinista Szemle”, *Theologiai Szemle* 38, 6. sz. (1995): 329.

⁶⁷ TtREL II.2.c. *Dékáni hivatal iratai*, 19. d. 30. sz.

⁶⁸ Uo., 47. sz.

⁶⁹ 1929. szeptember 20.: *Leeuwarder Courant*, 1. n.; *Nieuwsblad van het Noorden*, 1. n.; *Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant*, 1. n.; *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 3.; *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, 1. n.;

⁷⁰ TtREL II.2.c. *Dékáni hivatal iratai*, 19. d. 63. sz.

⁷¹ Erre vonatkozóan a vallás- és közoktatásügyi minisztérium küldött még 1925-ben tájékoztatást, amennyiben egy díszdoktor személyesen nem tudja átvenni diplomáját, azt csak a külügyminiszter és a külképviseleti hatóságokon közvetítésével lehet megküldeni. Lásd: TtREL II. 2.c. *Dékáni hivatal iratai*, 13. d. 403. sz.

⁷² TtREL II.2.c. *Dékáni hivatal iratai*, 19. d. 321. sz.

⁷³ Uo., 380.

Van Leeuwen sajnos már betegeskedett, amikor a debreceni értesítést megkapta és nem sokkal később 1930 augusztusában el is hunyt.⁷⁴ Bouwman, 1931-ben járt még egyszer Pápán, ahol szintén díszdoktorrá avatták, 1933-ban viszont ő is meghalt.⁷⁵

III. A kollégium 400 éves jubileuma (1938)

Csikesz Sándor, teológiai professzor beadványt intézett a Tiszántúli Református Egyházkerület 1935. május 22-én összeült közgyűléséhez, melyben azt javasolta, hogy 1938-ban jubileumi ünnepség keretében emlékezzenek meg arról, hogy 350 éve, 1588 óta, megszakítás nélkül folyik oktatás a Kollégiumban. Felállt egy előkészítő bizottság, mely az ünnepség szervezéséért felelt, ebben a közgyűlés öt delegáltja mellett a város, a debreceni egyházközség, valamint a Tisza István Tudományegyetem képviselői vettek részt. A bizottság megbeszélésein 1936-ban elfogadták azt az elképzelést, miszerint a Kollégium alapításának 400 éves évfordulójáról is emlékezzenek meg 1938-ban. Az egyházkerületi közgyűlésen 1937. október 27-én és 28-án megállapították a jubileum programját, mely során 22 emlékplakettet kívántak elhelyezni a Kollégium falán, az egyetem előtti parkban Méliusz Juhász Péter, Huszár Gál, Szenci Molnár Albert és Komáromi Csipkés György szobrát kívánták felállítani, kitüntetéses egyetemi doktorokat, *honoris causa* doktorokat akartak avatni az egyetemen, az egyházkerület pedig tiszteletbeli egyházi főiskolai professzori okleveleket óhajtott adni 36 külföldi tudósnak.⁷⁶

1. *Honoris causa* doktorok

Az egyetem 14 díszdoktor jelölt a különböző karokról: a hittudományi karról D. dr. Eugene Choisy, egyetemi tanárt Genfből, D. dr. Willam Alexander Curtis, egyetemi tanárt Edinburgh-ból, D. dr. Ludwig Köhler, egyetemi tanárt Zürichből, John Alexander MacKay, egyetemi tanárt a Princetontól, az Egyesült Államokból, dr. H. Th. Obbink, és dr. J. Severijn, utrechti egyetemi tanárokat Hollandiából, D. dr. Fr. K. Schumann, egyetemi tanárt Halle-Wittembergből, D. D. William Temple, yorki érseket, Otto Weber, göttingeni egyetemi tanárt. A jog- és államtudományi kar dr. Hendrik Colijn, németalföldi kir. miniszterelnököt, továbbá dr. Johann Viktor Bredtet, a marburgi egyetem egyházjogászát jelölte. Az orvostudományi kartól kapott jelölést D. dr. h. c. theol. Friedrich Bodelschwingh evangélikus püspök, a bethel-bielefeldi gyógyító szeretet-intézmények vezetője és fenntartója és végül a bölcsészettudományi kar Arvi Järventaus-t, a lappok volt püspökét, a finnek íróját, továbbá Jan Rudolf Slotemaker de Bruïne, holland közoktatásügyi minisztert terjesztette fel.⁷⁷

⁷⁴ NÉMETH János, „Dr. J. C. A. van Leeuwen”, *Dunántúli Protestáns Lap*, 41, 38. sz. (1930): 176.

⁷⁵ FEJES, „Dr. H. Bouwman...”, 55.

⁷⁶ CSOHÁNY János, „A korszakváltás évszázada (1849–1950), A Kollégium története 1941–1950 között”, in *A Debreceni Református Kollégium története*, szerk. BARCZA József, (Budapest: A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1988), 276–278.

⁷⁷ MNL-HBML VIII.1/a. *Egyetemi Tanácsi jegyzőkönyv* 17.k. 1937–1938. 3379 etsz.

A díszdoktori jelölések eljárásrendje ezúttal is más volt, mint az 1925-ös és 1929-es felterjesztések esetében. Már hónapokkal a hivatalos kari jelölések előtt tárgyalt Csikesz a tervbe vett névjegyzékről Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, valamint a professzor 1937 decemberében a neveket megküldte a külügyminisztérium államtitkárához, Szily Kálmánhoz is azzal a céllal, hogy a magyar és esetleg a külföldi kormányok véleményét kikérje.⁷⁸ A vallás- és közoktatásügyi minisztérium illetve a külügyminisztérium között is folyt egyeztetés, 1938. március 16-án kérték a külügyminisztert, hogy a jelöltekre vonatkozóan írja meg álláspontját.⁷⁹ A vallás- és közoktatásügyi minisztérium iratai között a német, a svájci, az amerikai, az angol és a finn jelöltre vonatkozóan is érkezett vélemény a magyar külképviselleteken keresztül,⁸⁰ de a hollandokról ilyen jellegű anyag nem található. A holland miniszterelnök és miniszter jelölése ellen feltehetőleg senkinek nem volt kifogása, de a két utrechti professzorról sem érkezett vélemény, vagy legalábbis nem maradt fenn. A korabeli holland közvéleményt érdekelték a magyar események, ugyanis a hágai magyar követség jelentése szerint a hollandiai lapok debreceni forrásból 1938 nyarán híreket közöltek.⁸¹ A holland lapokat átnézve látható, hogy május végén és június elején több holland újság is írt a kitüntetésekéről, de nemcsak a *honoris causa*, hanem a tiszteletbeli egyházi főiskolai professzori kitüntetettokról is,⁸² holott ekkor a kormányzó még nem írta alá a kitüntetések engedélyét.

⁷⁸ MNL-MOL K636 *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 877.d. 27254/1938. sz. Csikesz levele kelt május 7-én.

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ Uo.

⁸¹ Uo.

⁸² *Honoris causa* doktorok Colijn. Slotemaker de Bruïne, Obbink, Severitjn: „Nederlanders benoemd tot doctor honoris causa te Debreczen”, *Friesch Dagblad*, 1938. május 30., l. n.; Prof F.M.Th. Böhl, leideni egyetem tanár: *Zaans Volksblad*, 1938. május 31., 11.; *Utrechts Volksblad*, 1938. május 31., 11.; *Delftsche Courant*, 1938. május 31, l. n.; *Bredasche Courant*, 1938. május 31, l. n.; *Het Vaderland*, 1938. május 31., 3.; *Nieuwsblad van het Noorden*, 1938. május 31., 21.; *De Zuid-Willemsvaart*, 1938. május 31., l. n.; *Friesch Dagblad*, 1938. május 31., l. n.; *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, 1938. május 30., l. n.; *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant*, 1938. május 31, 4.; *Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant*, 1938. május 31., 1.; *Arnhemse Courant*, 1938. május 31., 1.; Prof. S. Greydanus, kampeni egyetemi tanár: *De Telegraaf*, 1938. május 31., 9.; *Algemeen Handelsblad*, 1938. május 31., 10.; *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, 1938. május 31., l. n.; Prof. A.M. Brouwer, utrechti egyetemi tanár: *Algemeen Handelsblad*, 1938. június 2., 17.; D. S. D. A. Dekker scharnegoutumi lelkész: *Algemeen Handelsblad*, 1938. június 1., l. n. (fotó is közöl, *doctor honoris causan* nevezi), *Friesch Dagblad*, 1938. május 30., l. n.; Th.L. Haitjema, groningeri egyetemi tanár, *Leeuwarder Nieuwsblad*, 1938. május 30., *Algemeen Handelsblad*, 1938. május 29., 11.; D.S. H.A. Munnik, zwollei lelkész, a református egyházak zsinati küldötteinek titkáráként szerzett érdemeiért és a magyar diákok támogatásáért kapta a tiszteletbeli professzor címet: *Algemeen Handelsblad*, 1938. május 28., 5.; *Provinciale Overijsselsche en Zwollse Courant*, 1938. május 25., 2. (képet is közöl, leírják, milyen megtiszteltetés ez a kitüntetés, mert ilyen csak eddig csak professzoroknak adtak. Munnik segített a magyar diákok leveleit továbbítani, akik a Vrije Universiteiten vagy a kampeni főiskolán tanultak, továbbá komoly kapcsolatai vannak a magyarországi tudományos közélettel.)

Az egyetemi díszdoktorjelöltek listájából világosan látszik a kollégiumi hagyományokhoz való kötődés, hiszen a jelöltek mindannyian a protestáns felekezetek valamelyikéhez tartoztak, és természetesen ezúttal is fontos szempont volt a magyarság ügyének szolgálata. A holland jelöltek közül a legmagasabb rangú a jog- és államtudományi kar jelöltje, Hollandia miniszterelnöke, Hendrik Colijn volt. Dr. Bozóky Ferenc, dr. Szentpéteri Kun Béla, dr. Szádeczky-Kardos Tibor, dr. Kováts Andor és dr. Bacsó Jenő ny. r. tanárok felterjesztésére az indítványt a kar 1938. május 2-án tartott IX. rendkívüli ülésén 266/1937–38. szám alatt tárgyalta. A felterjesztés szövege két fontos pontban fogalmazta meg az indoklást:

„1. Dr. Colijn Hendrik – eltekintve azoktól a nagy szolgálatoktól, melyeket hazájának tett, aminők a németalföldi hadsereg újjászervezése és Németalföld pénzügyeinek rendezése a gazdasági és pénzügyi reformok egész sorával – az egész művelt világot hálára kötelezte azzal az akciójával, mellyel a túlzó, szabad-
elví és radikális irányzatok ellensúlyozására, a keresztényen egyházak bevonásával Forradalomellenes Pártot alakított,⁸³ annak élére állott és ezzel megakadályozta a keresztény eszmék alapján álló társadalmi rendet felforgató irányzatoknak Nyugat-Európa egyik területileg ugyan kicsi, de a gazdasági és szellemi kultúra terén az élen álló államába a Németalföldre való befészkelődését.

2. Dr. Colijn Hendrik hosszú közéleti pályáján a magyarság iránti szeretetének többször adta tanújelét. Bizonyítéka ennek az, hogy a magyar gyermekek Németalföldön vendégülfogadásának akcióját – látván Trianon okozta gazdasági nyomorúságunkat – hathatósan elősegítette. De irántunk való rokonszenvének és érdeklődésének bizonyága az is, hogy elhagyatottságunk legszomorúbb éveiben meglátogatta hazánkat. Ezen útja alkalmával eljött Debrecenbe is, meglátogatta a Kollégiumot és Egyetemünket és a Kossuth utcai református templomban beszédet is tartott, rámutatva a magyar reformátusság szervezkedésének szükségességére a romboló nemzetközi irányzatokkal szemben.”⁸⁴

Colijn jelölését feltehetőleg karok közötti egyeztetések előzték meg, amelyekről nem maradt feljegyzés. A felterjesztés fentebb idézett két pontja világosan összefoglalja a kor *honoris causa* jelöltállítás elveit. Colijn egy konzervatív protestáns párt jelöltjeként lett parlamenti képviselő, miniszter (honvédelmi, majd pénzügyminiszter) és később (1925–26 illetve 1933–39) miniszterelnök.⁸⁵ Volt debreceni kötődése is, ezért tehát adott volt a jelölése, amelyet a kar egyhangúlag támogatott is. Colijn 1914-ben és 1926-ban járt már Magyarországon.⁸⁶ Második látogatása összefüggésben állt a holland–magyar támogatással létrejött, a holland trónörökösőről, Juliannáról,

⁸³ Nem megalapítója volt a pártnak, hiszen azt, Abraham Kuyper hozta létre, de Kuyper 1920-as halála után hamarosan ő lett a párt vezetője. Lásd: WILSCHUT, *De tijd...*, 95.

⁸⁴ MNL-HBML VIII. 7/a 25.k. Jog- és Államtudományi Kar IX. rendkívüli ülése. 1938. május 2.

⁸⁵ WILSCHUT, *De tijd...*, 95., 152.

⁸⁶ Gróf HALLER GÁBOR, „Miért boldog Hollandia? Beszélgetés Colijn Henrik holland miniszterelnökkel”, *Pesti Napló*, 1936. szeptember 6., 37.

elnevezett református elemi iskola felavatásával.⁸⁷ Colijn Magyarországra érkezése után átvehette Horthytól az I. osztályú magyar érdemkereszt jelvényeit,⁸⁸ majd a régi képviselőházban előadást tartott „*A kálvinizmus és a politika*” címmel.⁸⁹ 1926. szeptember 14-én érkezett Debrecenbe, ahol a pályaudvaron az egyházkerület nevében Lencz Géza prorektor, a debreceni egyház részéről Szele György h. lelkészelnök, illetve a Hollandiában gondozott magyar gyerekek részéről Papp Kató köszöntötték. Szeptember 15-én a Kossuth utcai református templomban mondott beszédet a „*Kálvinizmus mint világpolitika*” címmel,⁹⁰ majd az egyetemet is felkereste Kuyper Katalin társaságában.⁹¹

A másik holland politikust, Jan Rudolf Slotemaker de Bruinét, aki korántsem volt olyan formátumú egyéniség, mint Colijn, a bölcsészettudományi karról Tankó Béla jelölte 1938. április 3-án, majd április 8-án tartott XII. rendes kari gyűlésen 122-es szám alatt döntöttek róla. A jelölés szövege a következő volt:

„Jan Rudolf Slotemaker de Bruine 1869-ben született, középiskolái elvégzése után lelkészi pályára készült, amelyen előbb Middelburgban, azután Nijmegenben működött, míg 1916-ban az utrechti egyetem hívta meg az ethika és szociológia professzorának, ahol 1926-ig működött; már 1922-ben a holland felsőházi tagsággal tüntették ki, 1926-ban pedig munka, kereskedelmi és iparügyi miniszteri tárcát vállalt, melyet 29-ig viselt. 1929-től 33-ig a képviselőház tagja volt, 33. jún. 2-től 35. júl. 26-ig népjóléti miniszter, attól fogva a közoktatás, művészet és tudományügyek minisztere. Emellett a prot. világ szövetségének és az egyházi és szociális munka irányítására alakult nemzetközi szövetségnek egy évtized óta elnöke.

Közéleti tevékenysége, melynek a holland élet minden terén egy maradandó alkotás jelzi kiválóságát, nem vonhatta el annyira tudományos becsvágatótól, hogy sokoldalú érdeklődése kiváló műveket ne termelt volna. Első szerelme mellett, a teológia mellett, amelyben főműve a *De eschatologische voorstellingen in I. en II. Corinthe* –, a szociológiai és erkölcsstani, főleg társadalmi erkölcsstani kérdések foglalkoztatták állandóan, ezeknek érett gyümölcsseit tartalmazza a minket elsősorban érdeklő *Christelijk sociale studien* impozáns sorozata 1908-tól 1931-ig. Azonban egyéb területről vett témáiban is, melyek a *Dogmatische en stichtelijke werken* cím alatt összegyűjtött munkáiban található, ugyanaz az emelkedett filozófiai szellem árulja el magát, amelynél fogva egész irodalmi munkássága közelhossa őt karunk szellemi köréhez.

Tudományos munkásságát mindenek előtt a theol. tudományosság honorálta, mikor doktorrá avatta; a vázlatosan felsorolt művek jelentősége alapján ki szabad mondanunk, hogy a kollégium jubileumával kapcsolatos tudományos hódolattevések közt a legelső közt gondolhatunk öccellenciájára.

⁸⁷ „Felavatták az első budapesti református elemi iskolát”, *Néptanítók Lapja*, 35–36. sz. (1926): 20.

⁸⁸ „Colijn volt holland miniszterelnök kiténtetése”, *Budapesti Hírlap*, 1926. szeptember 10., 6.

⁸⁹ „Colijn, volt holland miniszterelnök előadása”, *Budapesti Hírlap*, 1926. szeptember 12., 10.

⁹⁰ Cím nélkül, *Debreceni Protestáns Lap*, 1926. szeptember 18., 398.

⁹¹ „Rectori beszámoló”, in *A debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem évkönyve és almanachja az 1926/27-es tanévről*, (Debrecen: Tisza István-Tudományegyetemi Nyomda, 1929), 124.

Van még egy más okunk is arra, hogy őexcellenciáját ajánljuk erre a díszre. Ez az ő igazi magyarbarát érzése, melynek mindenek előtt azzal ad kifejezést, hogy Hollandiában tanuló diákjainkat atyai segítő szeretettel fogadja és veszi gondjaiba, nemcsak egyetemi tanári működése alatt, hanem azután is vendégül látja őket, tanulmányaikban segíti, s a holland földön megforduló magyar szellemi munkásokat általában kitüntetően figyelmére méltatja. Kiváló része volt a háború után a magyar gyermekek hollandi nyaraltatása megszervezésében, s az akció sikerre vitélében.⁹²

Slotemaker de Bruïne esetében nem tudunk debreceni kötődésről, protestáns volta, illetve a magyar diákoknak nyújtott segítsége, illetve a gyermeknyaraltatásban betöltött szerepe miatt kapta az egyetemi kitüntetést. Hogy miben is vett részt a gyermekmentő akció során, egyelőre nem világos, az akció idején Utrechtben a tartományi gyűlés képviselője, felsőházi tag, utrechti egyetemi tanár, majd munkaügyi miniszter volt.⁹³ Jelölését a kar egyhangúlag támogatta.

A hittudományi kar két utrechti teológust jelölt. Az 1929-es díszdoktori felterjesztésnél már esett szó Debrecen és Utrecht szoros kapcsolatáról a *Stipendium Bernardinum* kapcsán. 1938-ban az Utrechti Egyetemmel való szoros kapcsolat megnyilvánulásának tekinthetjük azt is, hogy az egyetemi tanács az egyetem főépületének Aulájába tervezett díszablakok egyikére az Utrechti Egyetem képét kívánta tenni.⁹⁴ Mindkét *honoris causa* jelöltnek szoros kapcsolata volt Magyarországgal. Obbinkot – aki nemcsak teológus professzor volt, hanem Vilma királynő udvari lelkésze is – 1936-ban a pápai főiskola tiszteletbeli tanárává avatta, ahol 1937-ben tartotta meg székfoglaló beszédét.⁹⁵ Severijn professzor 1937 szeptemberében magyarországi körútja során előadást tartott⁹⁶ Sárospatakon,⁹⁷ majd Debrecenben is.⁹⁸ Mindkét professzor kitüntetésének előterjesztője az Utrechti Egyetemmel és a hollandiai református tudományos élettel kiváló kapcsolatokat ápoló Kállay Kálmán volt. A hittudományi kar 1938. április 30-án tartott X. rendkívüli ülésén 285. száma alatt tárgyalta a díszdoktori felterjesztéseket. Kállay indítványa mindkét esetben meglehetősen szűkszavú volt, de ezúttal nem kértek tőle kiegészítést. Dr. Herman Theodorus Obbinkról a következőket írta:

⁹² MNL-MOL K636 *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 877.d.27254/1938. sz.

⁹³ https://www.parlement.com/id/vg09ll8pdfyv/j_r_slotemaker_de_bruine (hozzáférés dátuma: 2019. január 16.)

⁹⁴ BOZZAY, „Utrecht egyeteme...”, 149.

⁹⁵ FÁBER KOVÁCS Gyula, „Isten hozta”, *Dunántúli Protestáns Lap* 48, 24. sz. (1937): 110.

⁹⁶ „Holland teológiai tanár magyarországi előadókörútja”, *Budapesti Hírlap*, 1937. szeptember 22., 8.

⁹⁷ „Dr. J. Severijn professzor Sárospatakon”, *Sárospataki Református Lapok*, 32, 38. sz. (1937): 218.

⁹⁸ Levélben köszönte meg a debreceni vendéglátást (1937. október 11.). TtREL II.2.c. *Dékáni Hivatal iratai*, 34.d. 112. sz.

„Nevezett professzor közel 30 éve rendes tanára az utrecht-i egyetemi fakultásnak. – Bátran merem állítani, hogy az ószövetségi vallástudományok eredeti kutatásában ma az elsők között áll tárgyilagos tudásával s annál a széles kutatási körnél fogva, melyet tudományos munkássága képvisel. – Kutatásai az ókori Egyiptom és Babylonia vallásos gondolatvilágára s a bibliai és babyloniai vallástörténeti források összehasonlítására vonatkoznak. – De foglalkozik sémi philológiai kérdésekkel és lefordította az eredeti szöveg alapján az Ó-Testamentumot. – Ezeken felül igen meleg szívű barátja és támogatója az utrecht-i egyetemen tanuló magyar diákjainknak, akiket éppen ő irányít ott oly módon, hogy közülük már nem egy theologiai doktori szigorlatot tett az utrecht-i egyetemen.”

Johannes Severijn méltatása is elég rövidre sikerült:

„Dr. J. Severijn jelenleg az utrecht-i egyetem theol. fakultásának a professzora, ahol 1918 óta az ethikai tanszéket tölti be. Tudományos munkássága, mely eddig jórészt monográfiákban, füzetekben jelent meg az ethikai, általában a rendszeres theologia területén található. – Tudományos munkássága a református theologiai tudománynak azt az irányát követi, amely az u.n. gereformeerd egyház theologiai gondolkodásának vonalába esik. – Munkássága olyan természetű, irányú és terjedelmű, hogy a honoris causa theol. doktori kitüntetésre nyugodtan ajánlhatom.

Dr. Severijn szintén meleg barátja az utrecht-i magyar diákoknak és őszinte támogatója ezek minden tudományos irányú törekvésének.”⁹⁹

Az egyetemi díszdoktorok minisztertanácsi felterjesztésére szeptember 14-én került sor, a kitüntetését Horthy három nappal később engedélyezte.¹⁰⁰ A díszdoktori diplomák kiállításához és egyéb költségekhez az egyetem a vallás- és közoktatásügyi minisztérium pénzügyi támogatását kérte. A diplomák összesen 2030 pengőbe kerültek, mivel azok pergamenből kézi festéssel, tervezéssel, díszírással készültek, és hozzá függőpecsét és megfelelő díszes bőrtok volt szükséges.¹⁰¹ A jubileum alkalmából Colijn miniszterelnök hosszabb magyarországi utat tervezett, erről a külügyminisztérium külön értesítette a vallás- és közoktatásügyi minisztert.¹⁰² A magyar sajtóban már arról is cikkeztek, hogy Colijn és Slotemaker de Bruïne ötszáz presbiter kíséretében fog Debrecenbe érkezni.¹⁰³ A hosszadalmas előkészületek után az ünnepséget az eredetileg tervezett formájában nem tudták megtartani. Szeptember 29-én kezdődtek a négyhatalmi tárgyalások, az egyezmény értelmében Németország nemzetközi jóváhagyással

⁹⁹ MNL-HBML VIII.4b. *Rektori Hivatal iratai* 62. d. 1937–1938. 3267. sz.

¹⁰⁰ MNL-MOL K636 *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 877. d. 27254/1938

¹⁰¹ Uo.

¹⁰² Uo.

¹⁰³ KELEMEN Ernő, „A holland miniszterelnököt és a holland kultuszminisztert ötszáz holland református presbiter kíséri el a debreceni egyetem jubiláris ünnepségeire”, *Pesti Hírlap*, 1938. június 1., 6.

érvényesítette Csehszlovákiával szembeni területi követeléseit. A súlyos nemzetközi helyzet miatt a külföldi vendégeknek jobb volt nem elhagyni a hazájukat. Az egyetemi tanács jegyzőkönyvébe a következő bejegyzés került: „*a debreceni református kollégium négyszázéves jubileumi ünnepélyei október 4-éről és 5-éről, a beállott külpolitikai helyzet és a felvidéki magyar testvéreink szomorú sorsa miatt későbbi időpontra halasztattak.*”¹⁰⁴ Az új időpont 1939. június 1-2-re lett kitűzve, majd június 30-ra. Végül április 28-án sine die (dátum nélkül) elhalasztották.¹⁰⁵ A holland sajtó továbbra is érdeklődéssel figyelte a debreceni eseményeket, írásaikban nemcsak a díszdoktorokról, hanem a 400 éves jubileum tiszteletére kiadott bélyegekről is tudósítottak.¹⁰⁶

2. Tiszteletbeli főiskolai professzorok

Bár nem az egyetem *honoris causa* doktori címét kapták meg, hanem a kollégium professor *honoris causa* (tiszteletbeli főiskolai professzor) elismerést, mégis érdemes azokról az egyházi férfiakról is megemlékezni, akik a Kollégium 400 éves évfordulója alkalmából ezt a kitüntetést nyerték el, köztük ugyanis több holland is volt. Az ő jelölésüket nem az egyetem tette meg, hanem a Tiszántúli Református Egyházkerület közgyűlése a hittudományi kar javaslatára „*az egyházi élet és az evangéliumi tudomány művelésében való kimagasló érdemek, valamint magyar református egyházunk, s különösen annak tanulni vágyó ifjai iránt megmutatott áldozatos segítő szeretet*”¹⁰⁷ miatt. A tiszteletbeli professzorok kitüntetésükről diplomát kaptak, életrajzukat, fényképüket, eddig megjelent és ezután megjelenő műveiket kötelesek voltak megküldeni a kollégiumnak, továbbá kötelesek voltak széküket három éven belül tanítási időben székfoglaló beszéddel elfoglalni, és valahányszor Debrecenbe érkeztek és erről időben értesítették a kollégium igazgatóságát, így tarthattak előadást. Összesen 36 személynek adták át a címet, ebből 6 holland professornak dr. A. M. Brouwer, Utrecht, dr. F. M. Th. Böhl, Leiden, dr. S. Greijdenus, Kampen, dr. F. W. Grosheide, Amszterdam, dr. L. Th. Haitjema, Groningen, dr. M. van Rijn, Utrecht és két holland lelkésznek W. A. D Dekker, Scharnegoutum és H. H. Munnik, Zwolle.¹⁰⁸ A kollégium a jelöltállításával az összes jelentős holland egyházi központ kitüntette. A holland egyházi emberek azonban nem feltétlenül érettek egyet a jelöltek számával. Amszterdamból 1939. január 13-án érkezett a Kollégiumba egy levél, melyben leírták ugyan, hogy sok fontos név szerepel a debreceni tiszteletbeli doktorok vagy professzorok listáján, azonban dr. B. A. Knoppers amszterdami lelkész neve hiányzik, holott többször is járt Magyarországon, hogy itt ifjúsági szervezetet hozzon létre, Hollandiában segítette magyar diákok tanulmányait, és a Soli Deo Gloria ifjúsági

¹⁰⁴ MNL-HBML VIII. 1.a Egyetemi tanácsi jegyzőkönyvek 18. k. 1938. okt. 27. tanácsülés 55. sz.

¹⁰⁵ CSOHÁNY, „A korszakváltás...”, 279.

¹⁰⁶ „Hongaarsche herdenkingsserie”, *De Tijd*, 1938. október 23., 1. n.

¹⁰⁷ TtREL I.1.b. *Püspöki hivatal iratai* 347.k. 1938. okt. 3. 290. sz.

¹⁰⁸ Uo.

szervezet tiszteletbeli tagja.¹⁰⁹ Neve a későbbiekben sehol nem szerepel a listán, úgy tűnik, hogy a debreceni jelöltállítók nem akarták felvenni. A tiszteletbeli professzori címre felterjesztett holland professzorok közül többen már korábban érdemeket szereztek Magyarországon. Brouwert Obbinkkal együtt a pápai főiskola tiszteletbeli tanárává avatták,¹¹⁰ Grosheide a sárospataki iskola tiszteletbeli tanára lett.¹¹¹ Haitjema 1927-ben a presbiteri konferencián járt Magyarországon.¹¹² Munnik 1923-ban és 1938-ban jött Magyarországra, miután Debrecenben lemondta az ünnepséget ő mégis eljött és Pápán 1938. szeptember 28-án előadást tartott.¹¹³ Dekker lelkész a gyermekmentő akció során fogadott be magához magyar gyermekeket, kiválóan megtanult magyarul, sőt még egy holland nyelvű magyar irodalomtörténetet is megjelentetett.¹¹⁴

A díszdoktoroknak és a tiszteletbeli professzoroknak a külképviseletek útján juttatták el diplomáikat, az egyik német kitüntetett és a hollandok kivételével. Az utóbbiaknak Kállay Kálmán a rektor megbízásából¹¹⁵ személyesen adta át az okleveleket, erről az egyetem a vallás- és közoktatásügyi minisztert is értesítette.¹¹⁶ Kállay május 24-én a Protestantischer Weltverband gyűlésén képviselte a magyar református egyházat, előadása után pedig átadta a kitüntetetteknek díszdoktori és tiszteletbeli professzori okleveleiket.¹¹⁷ Colijn miniszterelnökkel és Slotemaker de Bruïne miniszterrel május 31-én találkozott Hágában, mindkettőjüknek hivatali helyiségében adta át az oklevelet. A miniszterelnök elmondta, hogy mindenképpen el fog látogatni Magyarországra, ha enyhül a helyzet, hogy személyesen köszönje meg a kitüntetést, majd Kállayt és a három másik díszdoktor június 6-án ebédre invitálta magához Hágába.¹¹⁸ A tiszteletbeli professzorokat Kállay megkérte, hogy jöjjenek Utrechtbe, ahol június 6-án került sor az oklevelek átadására. Az ünnepségen Greidanus, Grosheide professzorok, illetve Munnik lelkipásztor nem tudtak részt venni. A kitüntetettek mind nagy örömmel fogadták a diplomájukat és ígéretet tettek arra, hogy hamarosan Debrecenbe látogatnak. A távollévőknek postai úton továbbították az utrechtiek a diplomákat.¹¹⁹ A *honoris*

¹⁰⁹ TtREL II.2.c. *Dékáni hivatal iratai* (1938–39) 37.d. 417. sz.

¹¹⁰ PÓROR Imre, „Antal Géza (1866–1934) – a pedagógus, egyháztörténész és egyházkormányzó”, *Theológiai Szemle* 44, 1–4. sz. (2001): 212.

¹¹¹ MARTON János, „Egy fejezet F. W. Grosheide könyvéből”, *Sárospataki Református Lapok* 30, 51–52. sz. (1935): 283.

¹¹² „Folyóiratok szemléje”, *Theológiai Szemle* 4, 1–2. sz. (1928): 105.

¹¹³ „Lelkigondozás a holland református (Gereformeerd) egyházban”, *Dunántúli Protestáns Lap* 49, 40. sz. (1938): 192. és „Külföldi vendég”, Uo. 195.

¹¹⁴ PAP László, „Hollandnyelvű magyar irodalomtörténet a Kollégium négyszázados jubileumára”, *Debreceni Protestáns Lap*, 1939. szeptember 1., 228–229.

¹¹⁵ MNL-HBML VIII.1b. *Rektori Hivatal iratai* 66d. 2969. sz.

¹¹⁶ MNL-MOL K636 K636 *Egyetemekre, főiskolákra, tudományos intézetekre vonatkozó iratok (1870–) 1919–1944.*, 877. d. 27254/1938.

¹¹⁷ TtREL I.1.b. *Püspöki hivatal iratai*, 34. d. 424/1939. sz.

¹¹⁸ MNL-HBML VIII.1b. *Rektori Hivatal iratai* 66d. 2969. sz.

¹¹⁹ TtREL I.1.b. *Püspöki hivatal iratai*, 34. d. 424/1939. sz.

causa doktorok kitüntetésére egy nappal később került sor az Utrechti Egyetem szenátusi üléstermében. A De Telegraaf napilap tudósítója szerint Kállay arról beszélt, hogy Obbink 25 évvel ezelőtt a tanára volt Utrechtben, Severijnnel pedig közösen tanulmányozhatta Kálvin *Institutió*ját. Kállay elmondta, hogy ezek támogatását élvezik, akik azt kívánják, hogy a Debrecen és Utrecht közötti kapcsolat továbbra is fennmaradjon.¹²⁰

Végszó

Ahogy a fentiekből is kitűnik, a holland származású *honoris causa* kitüntetettek létszáma jelentős volt a két világháború közötti időszakban. A magyar és a holland református egyház közötti évszázados kapcsolatok miatt többségüket a hittudományi kar jelölte. A kitüntetésre felterjesztettek kiválasztásában fontosabb szerepe volt a jelölt Magyarországgal való kapcsolatának, mint tudományos munkásságának. Ezt bizonyítja az is, hogy Böhl professzort, aki kora híres hebreistája és asszirológusa volt „csak” a tiszteletbeli professzori címre terjesztették fel és nem a rangosabb *honoris causa* doktori címre, míg ez utóbbira jelölt professzorok jórészt csak a protestáns teológiai körökben voltak ismertek, de Magyarországgal és a magyar teológushallgatókkal szoros kapcsolatot ápoltak.

A debreceni egyetem a két világháború között európai mércével mérve nagyon fiatalnak számított, a karok tudományos „beágyazottsága” az európai akadémiai életben igen különböző volt. A hittudományi karnak természetesen nagy és évszázadokra visszanyúló kapcsolati hálója volt, a többi, újonnan létrehozott egyetemi karnak ebben az időszakban kellett akadémiai ismeretségeit kialakítani. Az európai közéletben a debreceni egyetem még kevésbé számított ismertnek. A korabeli holland sajtót átnézve mégis meglepően tapasztalhatjuk, hogy egy viszonylag új, közép-kelet-európai egyetem holland származású tiszteletbeli doktori kitüntetettjei iránt mégis meglehetősen nagy volt az érdeklődés, jöllehet nem elsősorban a címet adományozó egyetem, hanem a kitüntetettek személye miatt. Az országos, a regionális, az egyházi, sőt még a holland kelet-indiai sajtó is foglalkozott a Debrecenben kitüntetettekkel, még ha néha csak néhány mondat erejéig is.

A holland *honoris causa* doktorok a kitüntetésüket követő években is szoros kapcsolatot ápoltak Magyarországgal. Van Vredenburg báró vezette a Holland–Magyar Társaságot, holland felesége elhunytá után Apor Henrietta bárónőt vette feleségül, akivel Hollandiában élt, magyar vonatkozású kiállítások és előadások állandó díszvendégei voltak.¹²¹ Severijn a háború alatt az Anna Everwijn alapítványból küldött pénzsegélyt Magyarországra Kállay Kálmán kezébe Debrecenbe, aki ebből a többi protestáns iskolához is juttatott pénzt.¹²²

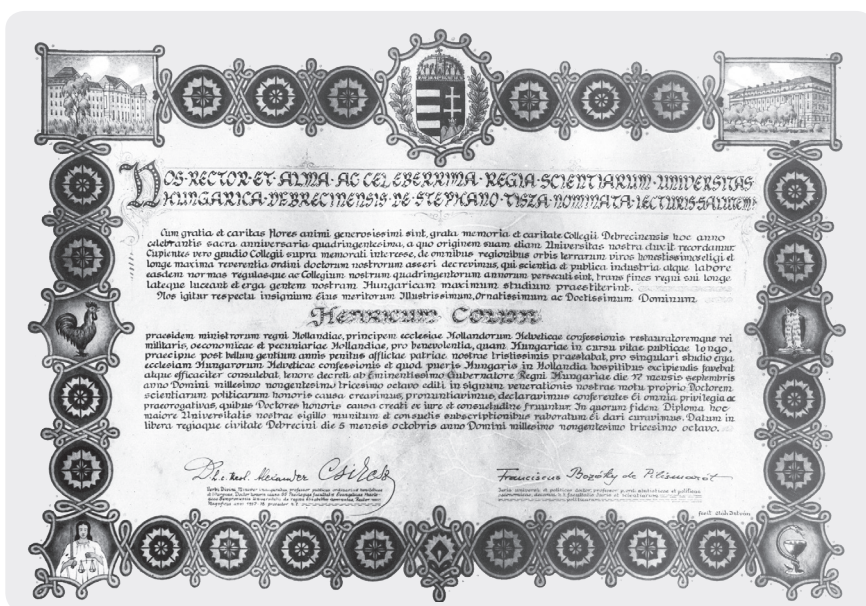
¹²⁰ „Uitreiking der eeredoctorsbul”, *De Gooi- en Eemlander*, 1939. június 8., 5.; „Een ongewone promotie honoris causa”, *De Telegraaf*, 1939. június 8., 8.

¹²¹ „Ybl Ervin hágai előadása”, *Budapesti Hírlap*, 1934. december 22., 11.; „Ungarische Hausindustrie-Ausstellung in Holland”, *Pester Lloyd*, 1930. november 14., 6.

¹²² „Holland segély”, *Dunántúli Protestáns Lap* 52, 4. sz. (1941): 17. Az Everwijn segélyről lásd bővebben BOZZAY Réka, „Utrechti pénzforrások: Anna Everwijn hagyatéka az egyetemen”, in *Universitas-*

A második világháborút követően újabb holland gyermekmentő akció indult 1948-ban. Ebben a debreceni kitüntetettek közül többen (újból) részt vettek. H. Th. Obbink professzort egykori tanítványa Papp László kereste meg, az akciót szervező bizottságban benne volt Dekker lelkész és Grosheide professzor is.¹²³ Az akcióban Van Vredenburg báró már nem vette részt, 1948 májusában elhunyt. Ezek után hosszú évekig nem volt szoros tudományos és közéleti kapcsolat Hollandiával, újabb holland díszdoktori kitüntetettek a debreceni egyetemen a rendszerváltásig kellett várni.¹²⁴

Melléklet

Hendrik Colijn díszdoktori diplomája¹²⁵

Historia, Tanulmányok a 70 éves Szögi László tiszteletére, szerk. DRASKÓCZY István és VARGA Júlia és ZSIDI Vilmos (Budapest: Magyar Levéltárosok Egyesülete, 2018).

¹²³ HORVÁTH Erzsébet, „Egymás terhét hordozzátok», Hollandiai gyermekmentő akció», in *Debrecentől Amszterdamiig, Magyarország és Németalföld kapcsolata*, szerk. PUSZTAI Gábor és BOZZAY Réka (Debrecen: Debreceni Egyetem, Néderlandisztika Tanszék, 2010), 362., 367.

¹²⁴ 1992-ben avatták fel az utrechti vegyész professzor dr. Johannes F. G. Vliegenhartot a Kossuth Lajos Tudományegyetemen (<https://unideb.hu/hu/node/414> letöltés ideje 2019. január 19.) és az amszterdami Jan Wouter ten Catét az Debreceni Orvostudományi Egyetemen. (<https://unideb.hu/hu/node/413> letöltés ideje 2019. január 19.)

¹²⁵ <http://hdl.handle.net/2437/84943> (letöltés ideje 2019. január 21.) Az oklevél képe a Debreceni Egyetem elektornikus archívumából származik.

*Herman Theodorus Obbink diszdoktori diplomája*¹²⁸

¹²⁸ <http://hdl.handle.net/2437/84904> (letöltés ideje 2019. január 21.) Az oklevél képe a Debreceni Egyetem elektornikus archívumából származik.